

Lars Björne

Nordiska läroböcker i rättshistoria

”Svensk rättshistoria” (1980; 4. uppl. 1997) torde vara Göran Ingers mest kända och använda arbete. Boken bygger på en tidigare, preliminär, tvådelad lärobok, som författaren skrivit tillsammans med sin företrädare i professuren i rättshistoria i Uppsala Gösta Hasselberg (1909–1979). Hasselberg hade behandlat den ’yttre’ rättshistorien, dvs. rättskällornas utveckling; efter hans död tog Inger över även denna del av framställningen, så att boken utgör en helhet med både ’inre’ och ’yttre’ rättshistoria.¹

I denna uppsats ämnar jag placera in Göran Ingers framställning i den nordiska lärobokstradition som började redan under förra delen av 1800-talet. Min avsikt är att först ge en bibliografisk översikt över främst tryckta arbeten, medan stencilerade kompendier o.likn. endast nämns i de undantagsfall, då tryckta arbeten saknas.² Framställningen är inte uttömmande. Jag behandlar inte alla rättshistoriska översiktsarbeten, utan endast framställningar skrivna av akademiska lärare. Dessutom bör dessa arbeten uttryckligen ha betecknats som läroböcker, föreläsningar osv., dvs. de bör vara skrivna för undervisningens behov. Efter den bibliografiska översikten dryftar jag kort vissa temata som periodisering, källkritik och tendenser. Framställningen förs fram till år 1980, då den första upplagan av Ingers arbete utkom.

Själva undervisningsämnet rättshistoria är förhållandevis nytt, och det ingick i det utvidgade undervisningsutbud, som var en följd av övergången till det humboldtianska bildningsuniversitetsidealet i början av 1800-talet.

¹ *Inger, Göran*, Svensk rättshistoria, Lund 1980, förord.

² Denna litteraturhistoriska översikt bygger i huvudsak på mitt arbete Den nordiska rättsvetenskapens historia, II. Brytningstiden. 1815–1870 (1998), III. Den konstruktiva riktningen. 1871–1910 (2002) och IV. Realism och skandinavisk realism. 1911–1950 (2007; i tryck).

Föregångaren till den historiska skolan Gustav Hugo (1764–1844) kan ses som grundläggaren av studieämnet rättshistoria med en egen profil och en självständig betydelse. Hugo delade upp hela rättsvetenskapen i tre huvudgrenar, rättsdogmatik, rättsfilosofi och rättshistoria, som alla hade sin egen uppgift. Rättshistoriens uppgift var att visa, hur den nu gällande rätten hade uppstått; i motsats till sina efterträdare i den historiska skolan tillmätte dock Hugo rättshistorien självständigt värde, och han ansåg den inte endast vara ett hjälpmedel för förståelsen av gällande rätt. Hugo skrev även den första 'moderna' läroboken i rättshistoria, "Lehrbuch der Geschichte des römischen Rechts" (1790). Han tog också i bruk den ovan nämnda indelningen i 'yttre' och 'inre' rättshistoria; den senare behandlar olika rättsområdens såsom civil-, straff- och processrättens samt olika rättsinstituts, t.ex. köpeavtalets och äktenskapets historia.

Bildningsuniversitetsidealet inklusive Hugos nytänkande på rättshistoriens område inverkade tämligen snabbt på undervisningen i de juridiska fakulteterna i Norden. I den danska förordningen om ämbetsexamina av år 1821 nämndes för första gången rättshistoria som ett självständigt examensämne vid sidan av romersk rätt, och den första nordiska läroboken i rättshistoria utkom i Danmark. Janus Laurits Andreas Kolderup-Rosenvinges (1792–1850) "Grundrids af den danske Lovhistorie. Til Brug ved Forelæsninger, I–II" (1822–1823; 2. Udg. 1832 med titeln "Grundrids af den danske Retshistorie"; 3. Udg. 1860) var den mest betydande av författarens läroböcker. "Lovhistorie" utkom också i tysk översättning i Berlin år 1825. Redan i verkets första upplaga hade Kolderup-Rosenvinge påpekat, att den tyska benämningen "Rechtsgeschichte" egentligen var mera passande än den danska "Lovhistorie", och förändringen i den andra upplagan av rubrikens "Lovhistorie" til "Retshistorie" visar, att Kolderup-Rosenvinges rättshistoria kom ut vid en tid, då rättshistorisk forskning och undervisning utvecklades kraftigt. Kolderup-Rosenvinges "Lovhistorie" har av den danske rättshistorikern Frantz Dahl betecknats som den första sammanhängande framställningen av dansk rättshistoria. Kolderup-Rosenvinge använde redan i "Lovhistorie" Hugos indelning i yttre och inre rättshistoria och behandlade båda delarna i den danska utvecklingen. Kolderup-Rosenvinges lärobok blev under 1800-talet normgivande för senare danska framställningar. Johannes Ephraim Larsens (1799–1856) åren 1853–1855 hållna "Forelæsninger over den danske Retshistorie, sluttende sig til K. Rosenvinges danske Retshistorie, 2den Udgave, som Grundlag" (tryckt i Larsens "Samlede Skrifter I,1", s. 237–550; även i separat utgåva 1861) är redan enligt rubriken en kommentar

till föregångarens lärobok, detta trots att Larsen själv var en aktad rätts-historiker, som bedrivit omfattande forskning.

Under den första tidens livaktiga lagstiftningsarbete i Norge efter år 1814 fanns det föga intresse för rättshistoriska framställningar. Fredrik Brandt (1825–1891) gav ut sina fullständiga föreläsningar i ämnet och därmed den första läroboken i norsk rättshistoria först på 1880-talet, men han hade redan tidigare publicerat rättshistoriska texter. Ett av hans första rättshistoriska arbeten var "Grundrids af den norske Retshistorie til Brug ved Forelæsninger, 1ste Afsnit" (1853; 31 s.), som trots det obetydliga omfånget var betydligt fylligare än de tyska förebildernas rubrikkataloger; skriften behandlade "Retskildernes Historie". Rubriken visar, att Brandt hade tagit steget från 'lovhistorie' till 'retshistorie'. Brandts digra "Forelæsninger over den norske Retshistorie, I–II" (1880–1883) på närmare 800 sidor var frukten av årtiondens rättshistoriska undervisning och forskning och den första läroboken i norsk rättshistoria. Den första delen omfattade en kort 'yttre' rättshistoria om rättskällorna fram till Norske Lov (1687), samt avsnitten "De personretlige Forhold" och "De formueretlige Forhold", den andra delen bestod av avsnitten "Forbrydelse og Straf" samt "Rettergangen".

Medan det rättshistoriska intresset vid universiteten i Sverige länge i första hand kom till uttryck i mer eller mindre välgjorda inledningar till rättsdogmatiska dissertationer, blev Riksarkivet för en tid centrum för forskningen i svensk rättshistoria: Hans Järtas (1774–1847) och Johan Posses (1815–1865) framställningar var översikter men dock inga läroböcker. Först Knut Olivecronas (1817–1905) på 1860-talet hektograferade "Föreläsningar uti Sveriges Yttre Rätts-historia" var den första och länge enda framställningen av de svenska rättskällornas historia för undervisningens behov.

Den första läroboken i finsk rättshistoria lät vänta på sig till 1800-talets sista decennium. I Finland hade man i motsats till norrmännen inget storslaget förflutet att ty sig till, och författaren och historikern Zacharias Topelius (1818–1898) väckte på 1840-talet en stormig debatt, då han i ett föredrag "Äger finska folket en historie" besvarade rubrikens fråga nekande och påstod, att Finlands historia hade börjat först år 1809, då landet blivit ett ryskt storfurstendöme med begränsad autonomi.³ Den första framställningen av Finlands rättshistoria, professorn i straffrätt och

³ Se närmare *Mustelin, Olof*, Studier i finländsk historieforskning 1809–1865, Borgå 1957, s. 210 ff.

rättshistoria Jaakko Forsmans (1839–1899) lärobok ”Suomen lainsäädännön historia. Sen pääpiirteet. Edellinen osa” (Den finska lagstiftningens historia i huvuddrag. Förra delen; 1896) är i själva verket en svensk rättshistoria med insprängda kapitel om finska förhållanden; endast knappt en fjärdedel av texten behandlar rättsläget i Finland. Enligt sin uppgift i bokens förord förstod Forsman med termen ’lagstiftningens historia’ den s.k. yttre rättshistorien, medan han reserverade termen ’rättshistoria’ för det, som sedan Hugo har betecknats som inre rättshistoria. Forsman sade sig främst behandla Finlands yttre rättshistoria med korta översikter över domstolarnas verksamhet och rättsvetenskapen. Termen ’lagstiftningens historia’, ’laghistoria’, ’Lovhistorie’ var redan vid denna tid föråldrad. Beteckningen ”Förra delen” betydde att framställningen endast gick fram till år 1736; det är troligt, att Forsman aldrig ens planerade att skriva en fortsättning.

De första läroböckerna var i allmänhet i bruk i årtionden, och endast i Danmark fick man en ny framställning under 1800-talet. Henning Matzens (1840–1910) ”Forelæsninger over den danske Retshistorie” (1893–1897) är den sista fullständiga framställningen av ämnet i Danmark fram till slutet av 1900-talet. Verket, som kom att bestå av sammanlagt sex delar, inleddes av ”Offentlig Ret”, ”I.” (dvs. statsrätten; 1893), ”II. Proces” (1894) och ”III. Strafferet” (1895). Därpå följde ”Privatret”, ”I. Personret. Familieret. Arveret” (1895) och ”II. Tingsret. Obligationsret” (1896) för att avslutas med ”Indledning. Retskilder” (1897). Stora delar av Matzens framställning ersattes snart av den första versionen av det arbete, som skulle bli standardverket i dansk rättshistoria ända till långt in på senare delen av 1900-talet, Poul Johs. Jørgensens (1873–1947) ”Dansk Retshistorie”, som kom ut i fyra häften med titeln ”Forelæsninger over den danske Retshistorie” åren 1904–1908. Trots att Jørgensen redan i den första upplagens förord ställde i utsikt en heltäckande framställning av rättskällorna samt stats-, straff-, process- och privaträtten, kom verket aldrig att omfatta mera än det som redan ingick i den första upplagan, dvs. ”Retskilderne” och ”Statsretten” fram till Kongeloven och Danske Lov 1683. Den slutliga versionen ”Dansk Retshistorie” utkom år 1940 (6. udg. 1974).

Abalon Tarangers (1858–1930) ”Udsigt over den norske rets historie”, I–II,1 och IV (1898–1907; del IV utkom endast i ”kontratryk”) var ett arbete, som till omfånget bättre lämpade sig som lärobok av Brandts framställning. Arbetet användes i årtionden, och den första delen kom ut i en andra upplaga av Knut Robberstad (1899–1981) år 1935. Denna del

behandlade rättsbegreppets och rättskällornas historia, den andra delen innehöll statsrättens historia fram till år 1319 och den fjärde delen privaträttens historia uppdelad i fem avsnitt, nämligen personrätten, obligationsrätten, sakrätten, familjerätten samt arvs- och odalsrätten. Den första stencilerade versionen av Robberstads egen lärobok "Rettssoga" kom ut i två delar med titeln "Fyreläsningar um rettssoga i millomalder og nytid, I" (1943) och "... II. Indre rettssoge" (1947). Robberstads lärobok trycktes först år 1971 med titeln "Rettssoga, I"; någon fortsättning utkom aldrig.

Karl Gustaf Westmans (1876–1944) "De svenska Rättskällornas historia. Föreläsningar" (1912) är den första moderna och dessutom överhuvudtaget den första tryckta läroboken i svensk rättshistoria. Westmans lärobok har haft en bestående betydelse genom 1900-talet, trots att man redan på 1940-talet ansåg framställningen vara i behov av revidering på grund av senare forskningsresultat.⁴ Westmans framställning har i allmänhet utgjort stommen i senare författares läroböcker. Dessutom har betydande avsnitt av Westmans text ofta ordagrant funnit sin väg till senare framställningar, t.ex. Ragnar Hemmers finskspråkiga lärobok i finsk rättshistoria i början av 1960-talet (nedan). Även Gösta Hasselbergs kompendium byggde på Westmans text, vilket ännu märks i Ingers lärobok. Westmans lärobok dög dock tydligen inte för undervisningen i Lund, där Carl Gunnar Bergman (1881–1938) år 1918 gav ut "Översikt av svensk rättsutveckling", som var ett särtryck ur Isidor Flodströms arbete "Sveriges folk". Medan Westmans framställning var en "yttre" rättshistoria, som behandlade rättskällornas utveckling, nöjde sig Bergman med en kort framställning av dessa; huvuddelen av arbetet redogjorde för privat-, straff- och processrättens historia. I övrigt nöjde man sig i Sverige med olika kompendier fram till mitten av 1900-talet.

Ragnar Hemmer (1891–1975) gav för undervisningen vid Helsingfors universitet åren 1946–1948 ut tre stencilerade kompendier i rättskällornas, straffrättens samt processrättens och utsokningsväsendets historia. Den tryckta läroboken "Suomen oikeushistorian oppikirja, I" (Lärobok i Finlands rättshistoria, I) kom ut år 1950 och följdes åren 1960–1961 av delarna II–III om privaträttens historia. Den första delen av den tryckta läroboken bygger på kompendierna, och arbetet består av huvudavsnitten 'Rättskällornas historia', 'Straffrättens historia', 'Processrättens histo-

⁴ Almquist, Jan Eric, *Svensk juridisk litteraturhistoria*, Stockholm 1956, s. 76.

ria' och 'Utsökningsväsendets historia'. Det är frågan om en tämligen yttlig översikt, som i huvudsak behandlar lagstadgandenas utveckling. Det första huvudavsnittet är som nämnt i hög grad beroende av Westmans "De svenska rättskällornas historia" från år 1912 både då det gäller periodiseringen, dispositionen och innehållet. Också i fråga om själva texten är beroendeförhållandet uppenbart, och t.ex. det första avsnittet i Hemmers framställning av de svenska rättskällorna före landslagens tid är en så gott som ordagrann översättning av Westmans motsvarande inledning.⁵ Hemmer nämnde ofta, men långt ifrån alltid Westman, och han hade också för vana att mitt i ett längre översatt avsnitt förse en del av översättningen med citationstecken och därvid hänvisa till Westman.⁶

Rättshistoria har aldrig haft någon egen professur vid Islands universitet i Reykjavik. För undervisningens behov utkom endast ett stencilerat kompendium, Ólafur Lárussons "Yfirlit yfir íslenska rjettarsögu, 1.–2. h." (Översikt över isländsk rättshistoria; 1922–1924) med en betydligt utvidgad andra upplaga år 1932.

Ett gemensamt drag i samtliga nordiska framställningar fram till 1970-talet är att det rör sig om läroböcker i nationell rättshistoria. Undervisningen i romersk rätt och i det egna landets rättshistoria hölls helt isär utan någon som helst förbindelseled. Den europeiska utvecklingen förblev helt okänd, men även de nordiska grannländernas rätt lämnades utanför framställningen. Först på 1970-talet började man publicera läroböcker i europeisk rättshistoria. Den första framställningen var Stig Iuuls postumt utgivna "Forelæsninger over Hovedlinier i Europæisk Retsudvikling fra Romerretten til Nutiden" (1970). En svensk motsvarighet är Erik Anners' "Den europeiska rättens historia, 1–2. Några huvudlinjer" (1975–1980). Robberstads lärobok (1980) är en blandning av allmän och norsk rättshistoria, och den börjar med en framställning av antikens arkaiska rättsordningar. Fortfarande utkom dock även läroböcker i nationell rätt: Ditlev Tamms och Jens Ulf Jørgensens "Dansk Retshistorie i Hovedpunkter, I–II" (1971), vars andra del utgjorde den egentliga framställningen, då del I var en källsamling, kom ut i ny upplaga år 1975 med titeln "Dansk Retshistorie i Hovedpunkter fra Landskabslovene til Ørsted. II. Oversigt

⁵ Se Hemmer, *Ragnar*, Suomen oikeushistorian oppikirja I, Helsinki 1950, s. 13; jfr Westman, *K. G.*, De svenska rättskällornas historia, Stockholm 1912, s. 1.

⁶ Se t.ex. Hemmer (not 5), s. 20f. och 34.

over retsudviklingen". I Sverige var Gerhard Hafström (1904–1985) en flitig producent av läroböcker. Han behandlade den yttre rättshistorien i "De svenska rättskällornas historia" (1964; 9. uppl. 1974) och delar av den inre rättshistorien i "Den svenska fastighetsrättens historia" (4. uppl. 1970) och "Den svenska familjerättens historia" (9. uppl. 1974).

Då det gällde den lämpliga periodiseringen i läroböcker i rättshistoria, var det första problemet att dra upp gränsen mellan rättshistoria och gällande rätt. Den första nordiska läroboken, Kolderup-Rosenvinges rätts-historia, indelades tidsmässigt i fem perioder: tiden fram till år 1020, 1020–1241, 1241–1522, 1522–1588 och 1588–1683. Denna periodise-ring hade framtida betydelse närmast därigenom, att gränsdragningen mellan rättshistoria och gällande rätt vid Danske Lovs ikraftträdande år 1683 följdes i både Matzens och P.J. Jørgensens arbeten, och den var alltså i bruk ända fram till mitten av 1900-talet. Medan Kolderup-Rosen-vinges lösning kunde försvaras med att Danske Lov till största delen fort-farande var gällande rätt, blev gränsdragningen med tiden allt mera for-mell och lämnade en stor del av rättshistorien utanför framställningen. Ännu Tamms och J. U. Jørgensens lärobok representerade såtillvida en kompromiss som framställningen fördes fram till Ørsted, dvs. början av 1800-talet. Enligt bokens inledning kunde man lämpligen indela dansk rättsutveckling i fyra perioder: ca. 1200–1536, 1536–1683, 1683–1834 och tiden efter år 1834. Gränserna är dels offentligrättsliga, dels privat-rättsliga: reformationen 1536, införandet av Danske Lov 1683 och grun-dandet av de rådgivande provinsialständerna (1831–)1834.

Brandts lärobok i norsk rättshistoria följde den traditionella danska modellen, och framställningen fördes fram till Norske Lovs ikraftträdan-de år 1687, med vilket rättshistorien enligt Brandt slutade. I ett avstånds-tagande från Brandts mekaniska tidsavgränsning av rättshistorien vid år 1687 påpekade Taranger, att då en stor del av både den offentliga rät-ten och privaträtten byggde på lagar från 1800-talet, så kunde man inte avsluta norsk rättshistoria vare sig vid år 1687 eller ens vid år 1814: "Dens grænse mod nutiden vil blive forskjellig for de forskjellige retsinstituters vedkommende."

Enligt Ólafur Lárusson kunde isländsk rättshistoria delas i tre perio-der. Den första perioden, som kunde kallas 'fristatstiden', sträckte sig från bosättningsens grundande till underkastelsen under Norges kung och införandet av lagboken Járnsiða. Den andra perioden, 'Jónsbókstiden', sträckte sig till år 1732. Den tredje perioden sträckte sig fram till gällande rätt och kunde kallas 'enväldestiden', då enväldet i betydande grad hade

påverkat landets rätt.⁷ Gränsen mellan den sista perioden och gällande rätt var också enligt Ólafur Lárusson flytande.

Då Jaakko Forsman betecknade sin lärobok som 'förra delen' för att visa, att framställningen slutade vid ikraftträdandet av 1734 års lag, visar detta att man i Sverige och Finland inte var beredd att förlägga gränsen mellan rättshistoria och gällande rätt vid den senaste, men redan föråldrade kodifikationen. Forsman delade in Finlands rättshistoria i fem perioder: 1. Sedvanerättens tid fram till införandet av de svenska landskapslagarna; 2. Landskapslagarnas tid fram till stadfästandet av Kristoffers landslag år 1442; 3. Lands- och stadslagarnas tid till år 1736; 4. Perioden från år 1736 till år 1809, då Finland 'som en särskild stat förenades med det ryska riket' och 5. Tiden från år 1809, 'då Finland haft en självständig, skild lagstiftning'. Periodiseringen byggde främst på 'den allmänna lagens, dvs. civil-, straff- och processrättens utveckling', och Forsman betonade att indelningen skulle ha varit en annan, om man följt statslivets utveckling. Undantaget var den 'stora statliga förändringen' år 1809, eftersom Finland därigenom erhöll en självständig lagstiftning.

Förebilden för Forsmans periodisering är okänd, men indelningen torde ha varit allmänt accepterad, då även Westmans lärobok bygger på en likartad disposition. Också vid periodiseringen för undervisningens behov blev Westmans framställning normerande för senare arbeten. Westmans disposition inleddes med ett kort kapitel, "Första Tidevarvet. Tiden före 1200-talets början", varpå följde "Andra Tidevarvet. Landskapslagarnas tid. Omkr. 1200–1350", "Tredje Tidevarvet. Landslagens tid. Omkr. 1350–1736" och "Fjärde Tidevarvet. Rikslagens tid. 1736–nuvarande tid". Denna formella, på lagstiftningens utveckling byggande indelning följdes både av Hemmer och ännu av Hafström; i Hafströms framställning behandlas dock utvecklingen efter 1809 i ett eget avslutande kapitel. Indelningen ledde till mycket långa tidsperioder, och den var även annars problematisk, t.ex. då 1600-talets omfattande utveckling inte noterades i dispositionen. Först Göran Inger tog i bruk en ny indelning, som även noterade de politiska förändringarna: "Rättsutvecklingen i Sverige under medeltid", "... 1527–1734", "... 1734–1809", "... 1809–1920" och "efter 1920".

För de författare, som framställde såväl den yttre som den inre rättshistorien, begränsades frågan om lämplig disposition inte till periodise-

⁷ Ólafur Lárusson, *Yfirlit yfir íslenska rjettarsögu*, Reykjavík 1932, s. 3.

ringen. Kolderup-Rosenvinge behandlade i den första upplagan av sin lärobok enligt den s.k. synkroniska metoden varje periods såväl yttre som inre rättshistoria som en avslutad helhet för att undvika ”skadelig Adsplit-telse” och för att erhålla den fördelen, att ”Retssystemets forskjellige Dele i visse Tidsrum ... gjensidigen oplyse hinanden”. I förordet sade sig författaren vara mera tveksam över det berättigade i att använda den gamla Institutionesordningen *personae-res-actiones* (personer-saker-käromål) som grundval för den inre rättshistoriens disposition, men han försvarade denna lösning med att det traditionella systemet ännu användes i framställningar av gällande rätt. På grund av erfarenheter från undervisningen och under intryck av kritik från tyskt håll meddelade Kolderup-Rosenvinge i förordet till den andra upplagan, att han i den inre rättshistorien hade gått över till en diakronisk metod, dvs. varje rättsområde behandlades skilt för sig från tidernas början fram till år 1683. Däremot bibehöll författaren Institutionesordningen i framställningen av den inre rättshistorien. I senare arbeten började man för framställningen av privaträtten i allt högre grad använda det av den historiska skolan förordade femdelade pandekträttssystemet: allmänna läror, sakrätt, obligationsrätt, familjerätt och arvsrätt, som strängt taget var en anakronistisk indelning av det äldre rättsstoffet. Henning Matzens lärobok representerar i detta avseende ett övergångsskede: inom ramen för den traditionella Institutionesordningen framställs pandekträttssystemets rättsområden.

Då det gäller eventuella tendenser i läroböcker måste jag nöja mig med ett par korta omnämmanden. Redan den ovan noterade begränsningen av framställningarna till att endast omfatta den nationella rättsutvecklingen kan ses som ett uttryck för en nationalistisk inställning. Bland tendenserna i 1800-talets nordiska rättshistoriska forskning har man i senare historiografisk forskning nämnt ett framhållande av receptionen av främmande, i synnerhet romersk rätt som en olycka eller ett förnekande av att en sådan reception överhuvudtaget skulle ha ägt rum. Det är ett intressant fenomen, att samtidigt som man betonade den romerska rättens och rättsvetenskapens betydelse som förebild för samtida rättsutveckling och doktrin, var inställningen betydligt negativare, då det gällde frågan om en redan skedd reception av romersk rätt. Denna tendens är dock inte särskilt framträdande i läroböcker, eller den kan anas endast indirekt, då man i många arbeten (t.ex. Brandt, Matzen) helt negligerar eller endast helt ytligt behandlar det utländska inflytandet. Ännu för Westman var receptionen av romersk rätt fortfarande en ’fara’ och ett ’hot’, som man dock enligt honom hade undgått genom den svenska

rättens 'stora motståndskraft'.⁸ Westman riktade dock uppmärksamheten på den romerskrättsliga doktrinen betydelse i de högre domstolarnas praxis på 1600-talet men konstaterade, att graden av detta inflytande var en fråga, "som ej är på ett tillfredsställande sätt utredd".⁹

De här noterade nordiska läroböckerna i rättshistoria ger genomgående uttryck för en försiktig och konservativ inställning. Nya forskningsrön och kontroversiella teorier nämns inte, och det är uppenbart, att arbetena är avsedda för en målgrupp utan större intresse för rättshistoriens uppgifter och metod. Den blivande juristen skulle förses med en nödortfölig portion rättshistorisk kunskap som en del av den juridiska allmänbildningen. Detta är särskilt uppenbart, då det är fråga om 1900-talets läroböcker, medan de äldre framställningarna var både mera omfattande och förutsatte bättre historiska kunskaper hos läsaren. En liknande inställning kom att prägla undervisningen i det närbesläktade ämnet romersk rätt: de ingående äldre framställningarna av den romerska rättsdogmatiken ersattes med allt allmänare översikter, som dock också behandlade romersk rättshistoria. Redan i början av 1900-talet måste man erkänna det faktum att juris studerandena inte kunde tillgodogöra sig ens korta och enkla texter på latin.

Hur kan man då placera in Göran Ingers "Svensk rättshistoria" i den nordiska traditionen. Göran Inger var en gedigen och omsorgsfull rättshistoriker, men han tillhörde "en äldre skola, vilken han för övrigt också klart markerade att han ville tillhöra".¹⁰ Även "Svensk rättshistoria" är en blandning av gammalt och nytt. Boken behandlar på traditionellt sätt nationell rättshistoria, och hänvisningar till utländsk rätt förekommer främst i de inledande avsnitt som försetts med rubriken "Faktorer som påverkade rättsutvecklingen". Dessa avsnitt innehåller även korta översikter över den allmänhistoriska utvecklingen för att ersätta den bristande skolundervisningen i historia. Moderna drag är för det första att framställningen inte har begränsats till de traditionella rättsområdena privat-, straff- och processrätt, utan författaren behandlar även den offentliga rättens utveckling och nyare rättsområden som social-, arbets- och försäkringsrätten. För det

⁸ Westman (not 5), s. 50.

⁹ Westman (not 5), s. 52

¹⁰ Modéer, Kjell Å, Göran Inger och Lund, Från Schlyters lustgård. Rättshistoriska uppsatser, 5:2006, Lund 2006, s. 3–8; här s. 8.

andra har tyngdpunkten i framställningen förskjutits i riktning mot vår tid. Medan t.ex. i Hafströms "De svenska rättskällornas historia" mindre än en femtedel av sidantalet ägnas åt tiden efter år 1809, behandlar omkring hälften (s. 164–306) av Ingers framställning denna tid, och över en sjättedel av boken ägnas den svenska rättsutvecklingen efter år 1920.

